

ПАРАЋИНАЦ

Гласило Удружења Параћинаца и пријатеља Параћина

Година X

Двоброј 17/18

децембар 2012.

www.paracinac.com

ПАРАЋИНСКА ПАМЕТАРНИЦА

ЗНАМЕНИТИ

ПАРАЋИНАЦ

Бранко Крсмановић

ЈУБИЛЕЈИ

100 ГОДИНА ОД ПУШТАЊА
У САОБРАЋАЈ ПРУГЕ
ПАРАЋИН - ЗАЈЕЧАР

100 ГОДИНА ОД ПОЧЕТКА
ПРВОГ БАЛКАНСКОГ РАТА

СПОРТ

фото: С. Живановић

Удружење Параћинаца
и пријатеља Параћина

ПАРАЋИНСКА ПАМЕТАРНИЦА

САРМАТИ ИЗ ПАРАЋИНСКОГ SARMATESA СУ АУТОХТОНИ СРБИ

Прокопије, познати римски историчар, описујући римски војни пут *Via militaris*, наводи и податак да је *Sarmates* одмах после *Nogum Margia* прво велико место. Француски хаџија у „*Јерусалимском путоказу*“ 333. године, такође, спомиње *Mutatio Sarmatorum*, римску станицу за промену коња. *Јиречек* и *Милер* убицирају Сарматес на локацију данашњег Горњег Видова, док *Каниц* га смешта у близини Сикирице, општина Параћин. Помиње се и трећа локација у пределу код Стакларе, северни део Параћина. То је добро познато у званичној историјској науци, па чак се тврди да Параћин има историјско право да наследи континуитет Сарматеса, али се упорно прећуткује одговор на питање – ко су уствари Сармати?

Француски историчар и палеолингвиста *Сипријан Робер* каже: „**Срби Сарматије су аутохтони Срби**“. *Апијан* из Александрије тврди да су **Трибали (Србаљи) и Сармати (Сарбати) два најугледнија и највећа српска племена**. Наш историчар *Јован Рајић* је читао име **Сармати** као **Сарбати**. *Епископ Саломон* (умро 920. год.) каже: *Sarmatiae Sirbi tum dicti... id est quasi Sirbutium – Сармати који су се тада звали Сирби...* што је као **Сирбути** (*Mater verborum*). *Вацарод*, који је 1102. године преписао *Mater verborum*, на многим местима је уз, наведене називе дао тумачења, на чешком језику. Код назива **Сармат**, редовно даје објашњење да је то **Србин**, чиме показује, да су *Птоломејеви Сармати* у ствари били **Срби**. Он пише уз реч **Сармат (Sarmatae populi Zirbi)** или у преводу (**Сармати народ Срби**). *Др Јован Деретић* детаљније објашњава: "Од почетка нове ере име **Сармата**, готово стално замењује у Европи име Скита. Велика Русија, Мала Русија и Пољска, биле су тада обележене као Сарматија". А именом Срби називала су се у праисторији, па и у новој ери, сва бројна племена и народи, море беле српске расе, расуте широм три континента (настале у Лепенском Виру и Винчи, односно свагдашњој Србији), коју данас зову – Словенима.

КАКО ЈЕ И КАДА НАСТАО ИЗРАЗ „ЦРНИ ПЕТАК“

Једанаесте године пре Христа, када је Рим био у успону, изби велики устанак Срба. Од Мораве до Купе и од Јадрана до Саве подиже се милион српских ратника и опасно угрози царство цезара Августа, који успаничено пред сенатом изјави: „Ако се не предузму крајње мере, непријатељ ће за десет дана бити пред Римом“. Римљани су морали да откупе своју слободу, дајући злато и скупocene предмете од племенитих метала, и при том су се жалили на „криве Сорбиске утеге“. То је страховито наљутило вођу моравских Срба – Брану, који је бацио свој мач на вагу и узвикнуо: „Јао,

побеђенима“. Тај дан Римљани су убележили у својој историји као „црни петак“, израз који је и данас у употреби, записао је *Еузебио Памфил*, писац дела „*Опера Омниа*“. Иначе, рат Срба и Римљана трајао је двадесет година, проширио се на целој територији србског Балкана, и изазвао велике економске последице у Риму, као што је недостатак хране, високе цене, црна берза и слично, тако да је ова побуна Римљане „много коштала, а донела мало користи“, како записа Тацит. На крају Римљани су признали Србима грађанско право, ослободили их сваког пореза, осим обавезе да иду у римске легије и ратују за Рим.

РТАЊ – ЗАВЕТНА ПЛАНИНА „НЕБЕСКИХ СИНОВА“

Зашто се Ртањ, планина 25 km источно од Параћина зове баш тако и које значење има овај назив? Због чега се Ртањ и данас сматра најсветијом српском планином? Да ли је њен највиши врх у облику тростране пирамиде уствари прво слетилиште богова? Да ли су овде прво сишла интелигентна бића из свемира и убрзала развој човека на Земљи? Можда је баш овде, око Ртања, у пречнику од 500 km, настала прва напредна цивилизација, као што данас сматрају многи истраживачи српске древности?

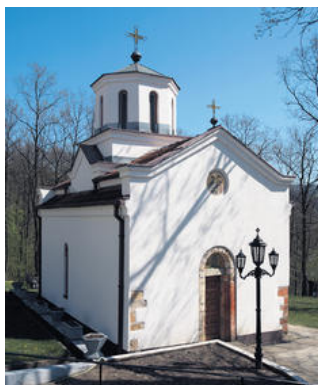
Планина Ртањ

Одговор смо потражили у Књизи Еноховој. Енох је био препотопски пророк, којег спомиње и Библија, али његове књиге нису уврштене у корпус Старог завета. Међутим, Књига Енохова је ушла у састав етиопијске Библије, коју користи Етиопијска Православна Црква. У седмом поглављу ове књиге говори се о мешању „синова неба“ или „анђела“ са „кћерима људским“, који су потом сишли на Земљу: „Када се у те дане синови људски намножили, родише им се кћери љупке и лепе. Када их угледаше анђели, синови неба, заљубише се у њих, говорећи: „Изаберимо за се жене из рода човечијег и зачнимо децу“. Њихов вођа Самјаз, на то рече: „Бојим се да сте можда неспособни за тај подухват“. Али они му одговорише: „Присежемо. И обавезујемо се да своје намене нећемо променити, него ћемо завршити што смо наумили.“. Потом сви

присегнуше и обавезаше се узајамним проклетствима. Укупно две стотине њих сиђоше на АДИС, врх планине АРМОН, јер су на њих присегнули и обавезали се узајамним проклетствима“. Власи ову планину и данас зову АРМАЊ или АРТАЊ. Овај други назив је данас, додуше, у чешћој употреби. Међутим, можда баш први, скоро заборављени, назив АРМАЊ, може да нам да одговор на питање шта значи назив ове планине. Ако су „синови Божји“ сишли на АРМОН, како каже Енохова књига, онда можемо претпоставити да је АРМОН исто што и данашњи АРМАЊ. Само прелик првобитног имена, а што је резултат језичке деривације овог назива кроз миленијуме. Ако су се „синови Божији“ баш на АРМОНУ заветовали-присегнули и обавезали се, онда би значење планине РТАЊ од тада могло да се тумачи као – заветна планина синова неба. Код Срба су се изгубили облици АРМАН, АРМАЊ И АРТАЊ и остао је лакши за изговор - РТАЊ.

МОРАВА ОДНЕЛА ДВА МАНАСТИРА?

На десној обали Велике Мораве, у доњем току Ресаве, и данас постоји комплекс од седам цркава и манастира које народ назива „Моравска Света гора“, а то су манастири: Златенац, Миљков манастир, Томић, Радешин, Ивковић, Добреш и Девесин.

Златенац

Миљков манастир

Радешин

Добреш

Манастир Тимић

Манастир Ивковић

Према турским пописима из 16. века, на десној обали Велике Мораве, која је тада текла поред самог села Рашевице, постојала су још два манастира – Младовац и Свети Димитрије. Младовац је био манастир негде између Параћина и Мораве, по свој прилици ближи Морави. Пописне године 1576/6. у њему живе само два калуђера чији годишња давања износе 20 акчи. Само десетак година касније, тачније 1584. уз манастир Младовац је уписан приход од 600 акчи од наплате прелаза преко Мораве. Ако је Краљев брод (краља Милутина) био у близини данашњег села РАШЕВИЦЕ, ако се у повељи кнегиње Милице помиње „Паракинов брод“ који се, према научном тврђењу др Симише Мишића и мр Небојше Ђокића, налазио на Великој Морави, а током 19. и 20. века на Морави у правцу Рашевице постојала „РАШЕВИЧКА скела“, сасвим је извесно да је манастир Младовац био у близини села Рашевице. И манастир Светог Димитрија налазио се на простору између Параћина и Мораве, а 1575. године био је у поседу неког хришћанина. Године 1583. и 1584. забележен је приход од њега у износу од 150 акчи. Годишње. (Олга Зиројевић: *Цркве и манастири на подручју пећке патријаршије до 1683. године, Београд, 1984, стр: 135 и 92*). Велика поплава, катастрофалних размера, задесила је народ овога краја 1650. године, и остала у памћењу до данас. По свој прилици Морава је тада опет мењала корито, као и много пута до сада и највероватније да су у тој елементарној непогоди страдала оба манастира и Младовац и Свети Димитрије.

ТРОЈАН ГРАД НА МОРАВИ

Меди - најразвијеније племе Беластва или Пеласта, односно балканских Арија, први су подигли град на Јухору, којег су касније користили Србаљи и Сорди или Скорди (Скордисци). Он је био значајан војни центар континенталне МЕДИЈЕ, пре и после Тројанског рата. Медијци или Међани се спомињу и у Хомеровој „Илијади“. У династичкој лози Дарданије спомиње се Троас (према грчкој говорној варијанти). То је био Тројан, син Ерихтонов и унук Дарданов, који је родоначелник континенталне Дарданије, а која је допирала на северу до Дунава. Највероватније да је Тројан град у Средњем Поморављу био једно од седишта те древне српске државе. У њему је боравио цар Тројан, јер према легенди овај се и у првом веку Христове ере у народу називао – Тројан град (*Српски митолошки речник*). Друго народно предање каже да је цар Србо добио име Тројан због тога што је оженивши се, са првом женом добио три сина – тројке. И пошто је одмах – тројанио, народ му из милоште даде име – Тројан. Бога Србона или Срба Макеридовића, цара светског српског царства, које се простирало на три суседна континента: Европу, Азију и Африку, па га је и због тога српски народ звао цар Тројан.

Вероватно је назив Тројан добио и због тога што је после Арија и Нина Беловића, или бога Бела, Бала, Вала и слично, био трећи Србин који је ујединио до тада познати свет. Према античком миту, Грци су Срба Макеридовића или Бог Сербона звали Херакло, (а српски Јеракло), Египћани - Сарпион, а Библија га назива - цар Асур.

Дакле, ради се о историјском времену пре Тројанског рата, а који се одиграо око 1230. године пре нове ере. Нешто раније Бог Сребон или цар Тројан је кренуо у освајање Далеког истока и Индије, и тек по његовом одласку Данајци и Ахејци спремају се десет наредних година за рат против Сербонове (Хераклове, по српски -Јераклове) Троје. Пре тога вероватно нису ни смели помислити на тај подухват. И у првом веку нове Христове ере, као што рекосмо, антички град на ком почива данашња Ћуприја звао се међу Србима - Тројан град, као и много пре доласка Римљана у ове крајеве. И по њиховом освајању, српски народ је и даље ово највеће поморавско утврђење звао – Тројан град, иако су га Римљани прозвали – Хореум марги (Моравска житница).

Остаци римског града Horreum Margi

О томе се можемо обавестити из *“Српског митолошког речника”*, где се у легенди о светом апостолу Андрији Првозваном, који је боравио у првом веку Христове ере, у некој пећини-окапници изнад данашњег манастира Раванице код Ћуприје, каже да га је заповедник Тројан града позвао на одговорност зато што шири Христов науч, у то време по римском схватању – јерес.

Свети Андрија одлази у Тројан град и пред римским командантом начини чудо. Претвори чашу млека у његовој руци у чашу крви, што уплаши римског војсковођу и намах отпусти светог човека без казне. Да су потомци Меда и у првим вековима Христове ере присутни у Средњем Поморављу може послужити и надимак који је овде добио апостол Свети Андреја. Народ га је звао Мечкадава. А медвед је симболчина и хтонична животиња српских Меда. Касније прозваних Међани, Медијанци, Мези... Да ли је онда баш случајно назив Тројан града толико дуго остао у српској свести и народном предању? Зар у њему нису могли повремено боравити и столовати српски цареви, пре свега бог Сербон (Јеракло) или народски речено српски цар Тројан, а јухорско

утврђење на највишем планинском врху у том случају је могло имати вишеструки значај. Између осталог да буде осматрачница са које се контролишу све капије Поморавља: Сталаћка клисура на југу, северна капија од Јагодине и пут из Гледићких планина који преко Јухора улази у Поморавље. Истовремено јухорски град на Великом Ветрену био је први одбрамбени бедем Тројан града са западне стране. Источна капија Средњег Поморавља могла се контролисати и бранити са утврђења на планини Баби.

ЈУХОРСКИ КРИЛАТИ КОЊ

Ако је Пегаз, летећи ждребац – симбол песништва у антици, подјухорски народ, села западно од Параћина, и данас чувају причу о крилатоме коњу Јабучилу, кога је чувао војвода Момчило. Седиште му је било у утврђењу које се сада у народу зове Градиште, а налази се западно од Поточца, на десној обали Великог потока. Ако Пегаза треба повезати са симболом песништва, Јухор је имао свог Пегаза још од рашко-пелашке старине. Зашто онда не би било могуће претпоставити да је симбол песништва био у логичкој вези са највећим српским античким песником Орфејем или Сорбејем? Могуће је да је Сорбеј (Орфеј) боравио и на овој планини и ту обављао своје мистично-религиозне и песничке церемоније. И то можда баш у неком подземном светилишту на Великом Ветрену, у пирамиди о којој се све чешће говори. Која би то срећа била, под условом да се пронађу златне таблице “Свете историје” коју је написао рашки песник Сорбеј, у грчком миту познат као Орфеј. Древно предање каже да их је сакрио у неком подземном светилишту на српском Балкану. Можда баш ту драгоценост је оставио у пирамиди испод Јухора, о којој се често говори у митопоетици овога краја.

Пегаз - крилати коњ

Иначе, Пегаз је у древној рашко-пелашкој митологији, значи у старосрпској дивонији, бог Сунца и песништва, односно Аполонов атрибут. А старосрпски бог Апл у римској митологији прозван Аполоном, једно је од првих и највећих божанстава старог српског веровања. У српском праисторијском новчарству Пегаз је приказан и на металним новчићима. Данас се може наћи на округлим новчићима познатим као “српско-сремски тип”.

Мирслав Димитријевић

О раду Удружења у 2012. години и план рада за 2013. годину

У току 2012. године наше активности су се свеле на окупљање и активно дружење, по устаљеној пракси да су скупови одржавани последњег уторка у месецу, у дивним просторијама Центра лепих уметности Гварнеријус, у улици Џорџа Вашингтона бр.12.

Састанцима присуствује 20 до 30 чланова, али је на скупу у мају месецу, присуствовало преко стотину особа, укључујући и већи број гостију. На том скупу је приређен прикладни коктел, а музички програм је омогућио да скуп протекне у изузетном расположењу.

Наше гласило Параћинац и даље се издаје, захваљујући, у првом реду, ентузијазму нашег члана др Саше Живановића, који поред уређивања листа, обавља и све послове почев од прикупљања рукописа до штампања листа. У вези са овим позивамо наше чланове да својим текстовима допринесу популаризацији овог гласника.

На последњем сасранку чланова удружења постигнут је договор да се због згуснутог броја празника пред крај године, децембарски састанак одржава првог уторка у том месецу, у овој години, 4. децембра 2012. у просторијама Гварнеријуса, са почетком у 19.00. Том приликом одржаће се и књижевно вече, на коме ће бити промовисане нове књиге наше суграђанке Ристић Слађане., уз ушешће познатих књижевних критичара и пригодни музички програм.

У наредној 2013. години планирана су даља окупљања сваког последњег уторка у месецу, изузев у јулу и августу, због годишњих одмора и у децембру када планирамо окупљање првог уторка у месецу.

Планирана је и промоција три нове књиге књижевника Морослава Димитријевића, што и поред најаве нисмо реализовали крајем ове године.

Периодично издавање нашег гласила Параћинац остаје и даље актуелно, уз напомену постојања тешкоћа у финансирању, па позивамо чланство на плаћање чланарине.

Овом приликом треба нагласити да се ситуација са чланцима за гласило поправља па ће најновији број који излази за ово децембарско окупљање изаћи као двоброј. Наш сајт је активан на адреси

www.paracinac.com, најновије информације о активностима Удружења, можете погледати и на нашем Facebook профилу.

У зависности од заинтересованости чланства планира се и евентуални заједнички обилазак знаменитости у општини Параћин.

Удружење Параћинаца и пријатеља Параћина

Позив на сарадњу у Параћинцу

Позив свим члановима и пријатељима нашег Удружења за сарадњу у нашем гласилу је стално отворен. Сваки користан текст, идеју, вест, коментар, информацију можете откуцати и послати нам на e-mail

udruzenje.paracinaca@gmail.com

Врло радо ћемо то објавити и поделити са осталим члановима удружења на страницама нашег гласила или на интернет презентацији или на Facebook профилу.

Хвала.

Знаменити Параћинац**Бранко Крсмановић
1915-1941.**

Свако ко дође у наш драги град Параћин, преко пута општине тик уз реку Црницу, видеће велики трг, тј. шеталиште препуно зеленила и цвећа. Једним делом трга доминира прекрасни споменик у облику статуе мушкарца и очигледно представља сећање на неког борца из II светског рата. Ако зауставите пролазнике са питањем шта представља тај споменик и коме је посвећен, већина ће знати само да каже: "То је Бранко Крсмановић – народни херој". Довољно за почетак... али, недовољно за личност као што је био Бранко...

Морам признати да ни ја, као унука Наталије Крсмановић, Бранкове рођене сестре, нисам знала много више о животу и раду свог деда-ујака, сем наравно породичних детаља које је нама унукама причала баба. Веома ми је драго што сам, у току писања овог текста, упознала Бранков животни пут који је био више него узбудљив, опасан и веома често авантуристички. Али, оно што је најважније, сазнала сам да је био велики господин, револуционар, а првенствено добар човек.

У ствари, ко је био Бранко Крсмановић и зашто је постао народни херој? Бранко је рођен 3. октобра 1915. године у селу Доња Мутница код Параћина, у имућној породици Крсмановић, од оца Драгутина и мајке Веле – Велике, иначе из породице Мијалковић из Мириловца. Имао је старијег брата и сестру, Чедомира и Наталију, и као најмлађе дете у породици, био је велика маза и миљеник целе фамилије. Наследио је очеву предузимљивост и

мајчину бистрину, и још као мали разликовао се од друге деце. Са непуних 6 година кренуо је у школу, а поред старије сестре и брата, веома брзо је научио да чита и пише. 1923. године породица Крсмановић се сели у Параћин, где су Драгутин и Вела решили да се баве угоститељством и трговином, али Бранка остављају баба-Живки на село, која му је у многоме пружила мајчинску љубав и негу. Ту Бранко остаје до своје 10. године, тј. до краја 4. разреда основне школе, након чега се сели код родитеља у Параћин и уписује 1. разред гимназије (што је сада 5. разред основне школе). Тада је Бранко постепено од детета прерастао у дечака, а на његово школовање је почела да се обраћа посебна пажња. Иначе, по традицији породице Крсмановић као и многих имућних фамилија у тадашње време, један од синова из породице је увек ишао на школовање, обично у иностранство, па је у овом случају решено да то буде Бранко. Разлог томе је његова бистрина, самосталност и различита интересовања. Иначе, Бранко је учио веома лако и брзо, мада је био одличан само у предметима који су га интересовали. Сматрао је да не треба да губи време на нешто што је, по његовом мишљењу, било небитно. И још тада је могао да се види његов пут и даљи развој, јер је био веома активан у многим ваншколским активностима и привлачио пажњу свих својих вршњака. Одлично је играо шах, био је увек први за одласке на разне школске излете и шетње, а посебно је волео литерарне састанке и поезију. Јоштада је заволео књижевност и почео да чита шта год му је пало под руку. Био је веома вешт у књижевном изражавању, што је за то време било веома значајно. Интересантно је то да је, када је имао 11 година, научио своју мајку читању и писању.

Бранково занимање за политику почело је управо у том периоду. Често је седео код оца у кафани и слушао разговоре одраслих, који су били инспирисани актуелним политичким темама. Његов отац Драгутин је био друштвено веома активан и играо је значајну улогу у политичком животу параћинског среза.

*Бранко као ученик
5. разреда гимназије*

Године 1929. Бранко уписује 5. разред гимназије (сада 1. разред средње школе) у Јагодини, где се први пут одваја од породице и почиње да упознаје средњошколце са истим интересовањима за књижевност и политику, као и различитим напредним идејама за оно време. Већина њих је потицала из имућних породица, али су желели неку промену у друштвеном и политичком животу земље, те су представљали добру базу за револуционарне идеје и зачетке комунизма у својој

средици. Након годину дана у Јагодини, Драгутин и Вела решавају да је за Бранка ипак боље да живи код куће, где ће бити под њиховом контролом, па га пребацују у Ћупријску гимназију где је могао свакодневно да путује на часове. Бојали су се да Бранко, због свог веома активног друштвеног живота, излазака и многобројних пријатеља, не запусти школу. По причању многих, Бранко је био опште омиљен у друштву, поседовао је харизму која је пленила, а посебно је његова блага нарав и доброта значила свима у његовој околици. Често се налазио друговима у невољи, а одржавао је и односе са вршњацима из разних слојева друштва, што за то време и није било тако карактеристично. Веома често су Бранкови другари јели и спавали у кући Крсмановића, посебно они који нису имали довољно новца. По сећању моје бабе, отац Драгутин и мајка Вела су стално затицали Бранка како дели храну из кафанске кухиње и једноставно нису могли да објасне свом сину да то тако баш и не иде... или можда нису ни покушавали, јер је Бранко једноставно био такав. А и неколико умиљатих речи и осмеха које би упутио својој мајци Вели, било је довољно да се сваки његов прекршај заборави...

Последњи 8. разред гимназије, Бранко је завршио у Књажевцу. Због одређених проблема које је имала Ћупријска гимназија, Драгутин је решио да сина Бранка склони из таквог окружења и пребаци га у Књажевачку гимназију, где је имао неколико блиских пријатеља. Бранко се лако уклопио у нову средину, наишао је на разред где је упознао пуно вршњака сличних њему и веома брзо је свима постао драг. У 8. разред гимназије, Бранко се у потпуности посвећује хуманистичким наукама, а запоставља природне. Основао је разне литерарне секције, пробудивши љубав према књижевности код многих својих другара. Посебно је волео поезију, често је знао стихове напамет, а сам је написао пуно песама љубавног и социјалног карактера. У том периоду се доста уозбиљио, проводио дане у учењу, са девојком и у организовању активности скаута. Тада је упознао своју прву велику љубав, студенткињу Веру Миленковић, која је студирала у Београду, али је већину времена проводила у Књажевцу. Били су веома слични, проводили су пуно времена заједно, али су знали да ће им се животни путеви ускоро раздвојити, јер је Бранко већ тада планирао да студира у Прагу. Тако је и било... Бранко након завршене гимназије у Књажевцу одлази у посету код сестре Наталије у Скопље, проводи остатак лета код куће у Параћину и почиње да се спрема за одлазак у Праг. Већ тада је увелико маштао о лепшем и праведнијем животу, о студентским

Снимак из младих дана

покретима који ће донети боље сутра, о револуцији...

У јесен 1934. године Бранко уписује агрономију на Универзитету у Прагу. Нико није очекивао да ће изабрати баш тај факултет, али по његовим речима, желео је да заврши агрономију из љубави према селу и пољопривреди. Одмах након доласка у Праг, Бранко се упознаје са студентима из Југославије којих је тамо било доста. Било је најјефтиније студирати у Прагу, а универзитет је био један од бољих у Европи.

Бранко је факултет и одлазак у Праг схватио веома озбиљно. Марљиво је учио чешки, а био је и редован на свим предавањима и вежбама. Свакодневно је одлазио у студентски дом "Страховка" где је читао различиту литературу и играо шах, а већ након краћег периода, постао је активиста различитих студентских покрета. Иначе, Бранка је у Прагу издржавала породица која му је сваког месеца слала довољну суму новца за пристојан живот. Живео је у Александров Колецу где је делио собу са Вељком Влаховићем и где је било смештено још доста југословенских студената. Поред учења, сви југословенски студенти су пратили политичка дешавања у својој земљи, као и у целој Европи. Сви су били веома заинтересовани за напредна политичка схватања и идеје, а комунистичка партија им је била веома занимљива. Пошто је волео политику и већ дуго времена маштао о бољем светском поретку, Бранко је учествовао у разним скуповима студентских покрета и предњачио у пропагирању марксистичких и комунистичких идеја. Већ након 2 године, постао је председник Југословенске студентске самоуправе у Прагу и члан комунистичке партије Југославије. С њим у ћелији комунистичке партије били су Ратко Павловић Ћићко, Лазар Удовички, Марко Шпахич и Вељко Влаховић, чија ће имена бити забележена у многим каснијим важним историјским дешавањима. По сведочењима неких од њих, Бранко је важио за једну веома веселу и комуникативну особу, и увек се понашао природно и опуштено. Био је жељан нових идеја, волео је теоријске расправе и био веома цењен у друштву. Поред тога, увек је био обучен по последњој моди и својом појавом и шармом лако је освајао женска срца. Често је певао песме из свог краја и причао о својој породици и дому.

Две студентске године у Прагу су веома брзо прошле за Бранка. Преко лета је одлазио у свој родни крај и тамо проводио момачке дане са старим другарима и породицом. И тамо је говорио о новим идејама, покушавао да појасни својој околици како боље сутра долази и да пренесе на

Бранко у Шпанији

њих свој ентузијазам и веру у будућност. Сви су га са интересовањем слушали, али питање је какво су мишљење имали о томе. Често је своје идеје и практично хтео да објасни, па је рецимо, имао обичај да надничаре који су радили за његовог оца по 10-12 сати дневно, пусти кући раније. И када би га отац питао зашто је то урадио и ко ће сада да заврши преостали посао, он је са усхићењем објашњавао оцу како радници треба да раде по принципу 8 + 8 + 8, што значи 8 сати рада, 8 сати слободног времена и 8 сати спавања. Тада би му се отац љутио, али није покушавао да га разубери у његовим ставовима, јер је знао да Бранко чврсто верује у све што говори и да свађом ништа неће постићи. Поред тога, Бранко је био мезимац породице, није често био код куће и обично му се гледало кроз прсте. Уосталом, Драгутин је знао да је Бранко пун напредних идеја и донекле је веровао сину да ће такав поредак једног дана и доћи...

За све то време, политичка ситуација у Европи се полако загревавала, а са свим дешавањима је Бранко био у току. Тако је, у октобру 1936. године, влада Шпанске Републике донела одлуку о формирању Интернационалних бригада у циљу одбране Републике Шпаније од фашистичког режима. На тај позив одазвале су се све револуционарне снаге широм света, а куцнуо је час и за наше прашке студенте да покажу своју храброст и да своје идеје и маштања спроведу у дело. Међу тим студентима, наравно, био је и Бранко. Учествовао је у свим активностима везаним за организацију помоћи и слање југословенских студената у добровољне Интернационалне бригаде. Све те активности одвијале су се у илегалу, јер су их чешке власти строго кажњавале, упркос широким слојевима друштва које су свесрдно подржавале борбу шпанског народа.

Шпанија, крајем 1937.

Крајем 1937. године, Бранко решава да се и сам придружи Интернационалним бригадама у Шпанији. Тада се забављао са девојком из Хрватске, Вером Вејводом, која је студирала историју уметности на прашком универзитету. Био је јако заљубљен и једино му је растанак

од ње тешко падао. По њеним сећањима, Бранко се за пут у Шпанију спремио као да иде на излет, топло се обукао и понео једино пар фотографија својих најближих. Све своје ствари оставио је код ње и чврсто је веровао да ће се поново срести.

Након узбудљивог пута кроз Немачку и Француску до Шпаније, Бранко је ступио у батаљон "Димитров", у коме је било већ доста југословенских студената. Са овим батаљоном борио се на харамском фронту, да би након 5 месеци био одређен за похађање војне школе у Посорубију код Албасета. Како је успешно завршио све обуке, дат му је чин потпоручника и постављен је за политичког комесара противтенковске батерије састављене од југословенских бораца. У каснијим борбама на неколико фронтова, ова јединица стекла је огромну славу и била позната по успешним дејствима. Све време ратовања, Бранко није губио контакт са породицом у Параћину ни са својом девојком Вером у Прагу. Редовно је писао, објашњавајући кроз шта све пролази и како му је. Многа писма су била веома топла и носталгична, тако да се видело да Бранку није била лако, иако се борио за идеје и схватања која су њему била најважнија у животу.

Бранко Крсмановић и Иво Рукавина у Шпанији

Средином 1938. године, Бранко постаје војни инструктор са задатком да обилази јединице, обучава и држи предавања, као и да води бригу о борцима везано за њихов борбени дух и морал. И свуда је био радо дочекиван, слушан, а оно што је најважније, уносио је позитивну енергију и весеље међу борце. Тада је добио и једну од значајнијих партијских функција, што је било очекивано с обзиром на његова ангажовања и веровања.

Почетком 1939. године, задобио је повреду ноге, али никада није било у потпуности јасно да ли је био рањен или је, по неким сазнањима, пао низ литицу у једној ноћној патроли. У сваком случају, повреда је била озбиљна, те је пребачен у Француску на лечење, да би након излечења био упућен у концентracиони логор. У Француској је провео 2 године, прво у логору у Гирсу, а затим у

логору у Вернеу. Његова породица упорно је покушавала да га извуче из логора и доведе кући у Југославију. Отац Драгутин је употребио све своје политичке везе, а тада је био посланик у државној скупштини, да Бранку обезбеди пасош и италијанску визу, што је било довољно за повратак. У међувремену се Шпански грађански рат завршио, преовладале су фашистичке снаге, а Интернационалне бригаде су биле распуштене у потпуности.

Бранко Крсмановић са Ђуром Мештровићем на улицама Марсеља. 1940. године

Након неког времена, наш конзул у Марсељу, иначе пријатељ породице Крсмановић, успева да извуче Бранка из логора, након чега је Бранко стигао у Марсељ на јесен 1940. године. И после свега што је прошао, прво што је урадио након што се сместио у Марсељ, отишао је да купи нову, модерну гардеробу од пара које су му отац и мајка послали. Када је то сазнала његова породица у Параћину, сви су одахнули и били веома срећни, пошто је то била довољна потврда да им се враћа онај стари Бранко. Били су сигурни да неколико година живота у тешким условима нису успеле да промене његову природу и жељу за животом.

Тих пар месеци које је Бранко провео у Марсељу, биле су веома активне за њега и његов политички рад. У исто време, стално је говорио да једва чека да се врати у своју домовину и да види своје најближе. Напокон је дошао и тај тренутак када је сео у воз за Југославију у фебруару 1941. године. Бранко је планирао да прво сврати до своје

После повратка из Шпаније

девојке Вере у Загреб, а да затим настави за Београд, тј. за Параћин. Али, на граничном прелазу из Италије, Бранко је ухапшен и спроведен у затвор "Главњача" у Београду. И уз све своје политичке везе и новац, породица Крсмановић није успела да извуче свог мезимца из затвора, где је провео у најгорим могућим условима преко месец

дана. Напокон је пуштен кући у Параћин, али му је кретање било ограничено и сва путовања су му била забрањена. На радост целе његове породице, Бранко је следећих неколико месеци провео са својим најближима.

Тада се могла видети и његова велика љубав према деци, јер је доста времена проводио са својим сестрићима. У сећању мог оца Драгутина, најдубље је био урезан први сусрет са ујаком Бранком. Том приликом, када је Наталија долазила из Београда са синовима, чекао их је ујака-Бранко на параћинској станици. У нестрпљењу да по први пут види свог 5-огодишњег сестрића који се родио непосредно пред његов одлазак у Шпанију, стасити Бранко га је преузео из руку своје сестре кроз прозор воза који се још увек кретао у станици. На огромно Драгутиново одушевљење, ујака-Бранко га је још дуго грлио и бацао у вис, док се дечак громогласно смејао. Управо таква сећања, прелепи моменти које је Бранко пружао својим најближима, само потврђују зашто је цела породица, и поред његовог честог одсуства, толико била везана за њега.

И поред свега што је прошао у претходном периоду, Бранко је наставио да буде политички активан. Многи би рекли "није му ђаво дао мира"... У строгој илегалу је путовао по Србији и одржавао партијске састанке. Само 2 дана након обарања владе Цветковић – Мачек, одржан је историјски састанак руководиоца Комунистичке партије Југославије у Београду, где су донете важне одлуке које су у многоне утицале на даљи ток историје. На том састанку, поред Тита и неколицине, био је и Бранко. Убрзо након тога био је изабран за члана Главног штаба Народно-ослободилачког покрета за Србију, као и за члана Војног комитета за целу Југославију. То су биле важне и високе функције којима је Бранко, као прекаљени шпански борац и идеалиста, био у потпуности дорастао. Убрзо након тога, напустио је Параћин и прешао у потпуну илегалу. Јављао се својима само порукама да је жив и здрав, али никада се није знало где је.

Поред активног политичког живота и тада већ активног организовања покрета отпора у Србији, Бранко се поново заљубио. Са Ружицом Милановић, студенткињом медицине из Јагодине, Бранко се први пут срео у априлу 1941. године, непосредно пред његов одлазак у илегалу. Имали су иста интересовања, животне ставове и идеале, а Ружица је била активан комуниста и веома храбар борац, што их је још више зближило. Касније, у току рата, због својих активности у покрету отпора, била је стрељана у злогласном затвору у Јајинцима.

Лето 1941. године почело је веома бурно за Бранка. Као водећи кадар Комунистичке партије Југославије и Народно-ослободилачког покрета, путовао је по читавој Србији, организовао прикупљање оружја и дизање устанка, а највише снаге и енергије уложио је у партијске састанке и придобијање што већег броја људи у своје редове. Непрестано је био у дубокој илегалу, никада није

проводио више од неколико дана на једном месту, а име му се у унутрашњој комуникацији није спомињало, већ се о њему говорило само кроз шифру "параћинац". За најближе сараднике имао је Џанета Бабовића, Сретена Жујовића, Филипа Кљајића, Родољуба Чолаковића, Петра Стамболића... Али, то није дуго трајало... По званичним историјским подацима, Бранко Крсмановић је погинуо на Космају у августу 1941. године, када су јаке окупаторске снаге опколиле Космајски партизански одред и где је погинуло десетак партизана – међу којима је, наводно, био и Бранко. Али, дуго се није знало ништа о томе... Породица Крсмановић је у том периоду престала да добија поруке од Бранка, али су веровали да их не контактира да их не би доводио у опасност. После скоро 2 године, схватили су да Бранко вероватно више није жив, али нису имали ниједну поуздану информацију. До њих су стизале само непроверене гласине, од којих је најчешћа била да је Бранко погинуо на Космају. Пошто је цела породица дубоко патила због свог мезимца, отац Драгутин је решио да и сам оде на Космај и из прве руке сазна шта се тамо десило. На Космају и околини је провео скоро 2 месеца. Спавао је по сељачким кућама, где је свесрдно био приман. Сви су покушавали да му помогну да сазна шта се десило тог лета 1941. године, како му је погинуо син и где је сахрањен. Али, на Драгутиново запрепашћење, већина сељака није ни знала за тако велику борбу која се одиграла на њиховој планини, што просто није било могуће. Ту и тамо је добијао неке половичне информације које нису биле логичне и нису помогле да сазна истину о погибији свога сина, а камоли да пронађе његов гроб. И још дуго након завршетка рата, породица Крсмановић је покушавала да сазна шта се десило. Нису успели, а полако су схватили да вероватно

никада и неће доћи до праве истине, јер су почеле да колају приче о такође сумњивим погибијама неких од водећих "шпанаца" као што су Ратко Павловић Ћићко, Бранков веома близак пријатељ и сарадник, затим Жикица Јовановић Шпанац, Андрија Гргурић Димничар, Спиро Видовић, Франц Розман Стане, Марко Орешковић Крнтија, итд.

Бранко Крсмановић

Велика је туга била у породици Крсмановић. Изгубити најмлађег сина у његовој 26. години живота, није било лако. Мислим да никада нису успели да се помире с тим да не знају шта се догодило и где је сахрањен. Његова мајка Вела је имала обичај да га оплакује речима: "Прошао је пола света, а скончао негде у

близини свог огњишта, а да ине знамо где... зашто је морао да иде мечки на рупу?" ... е па морао је, авантуристички дух и брз живот су били део њега и његове судбине.

Сећам се туге у очима моје бабе Наталије када је причала о тим данима. Бранко је био једна од ретких особа у њеној фамилији коју је она искрено и свим срцем волела. Али, Бранка није било тешко волети. Био је особа која је пленила својом појавом, самоувереношћу и добротом. И драго ми је да могу да кажем да сам његова унука, као што и сви ми можемо са поносом да кажемо да је *Бранко Крсмановић наш моравац – наш параћинац*.

Ема Петровић

СЕЋАЊА - ЈУБИЛЕЈ

100 ГОДИНА ОД ПУШТАЊА У САОБРАЋАЈ ПРУГЕ ПАРАЋИН - ЗАЈЕЧАР 14.01.1912 – 14.01.2012.

Проучавање терена и трасирање ове пруге отпочело је 1895., а довршено 1896. године. Траса је била за нормални колосек и ишла уз реке Црницу и Грзу, преко развођа у Честобродици на Столицама, затим долином Тимока до Зајечара. На трасирању су радили наши тадашњи најбољи инжењери: Коста Н. Живковић, Јоца Јовановић, Ј. Хаџи Јевтић и Велисав Вуловић. Пошто је терен који је требало савладати брдовит, а вододелница Тимока и Мораве висока, то се одустало од грађења нормалне пруге зато што би трошкови изградње били велики. Одлучено је стога да се гради пруга узаног колосека, која је јефтинија. Међутим, око тога да ли ће пруга бити ширине 1 м или 76 см, развила се међу стручњацима жива расправа, која је обухватила не само јавност, већ и вођство политичких кругова. И један и други предлог имали су својих мана као и својих добрих страна. После дуже препирке и расправе, надлежни су најзад усвојили ширину колосека од 76 см, с обзиром на исту ширину железничких пруга у Босни и Херцеговини, а у нади да ће у будућности доћи до везе са њима. Та се нада доцније, по ослобођењу и уједињењу, остварила и дала за право поборницима ширине колосека 76 см.

1903. године прерађена је поменута траса за узани колосек од 76 см ширине. Она је првобитно ишла правцем раније трасе, али кад се наишло на клизав и незгодан терен у Честобродици, напуштена је и изграђена је нова тераса преко Обрадових Столица. Грађење пруге отпочело је 1906 године. Део Параћин-Извор и Зајечар-Криви Вир довршен је и пуштен у саобраћај 1.1.1911 године, а цела пруга довршена је и пуштена у саобраћај 15.1.1912 године (по старом календару). Вредност пруге била је, 1930. године, 92 милиона динара.

Део пруге Параћин-Извор и Криви Вир-Зајечар изградили су домаћи предузимачи, а на делу преко Честобродице измењала су се два страна предузећа, која нису могла довршити посао, те је довршен у државној режији. Израду трасе, надзор и

све техничке послове радили су наши ондашњи најбољи инжењери: Ј. Стефановић, М. Пујић, Св. Поповић, В. Бабовић, Кирило Савић, Св. Аранђеловић, С. Шевић, М. Станисављевић, П. Миленковић, В. Марковић и др., у које убрајамо и инжењера Јирачека, познатог железничког стручњака и творца варијанте преко Обрадових Столица и

преко Бољевца.

Полазећи из Параћина, ова пруга ишла је долином реке Црнице до Извора (манастир Св. Петка). Одатле, развијајући се и пењући се поред Клачевице са највећим успоном од 28°/оо, прелазила је развође на висинској коти 554,32 м, а испод Обрадових Столица тунелом од 1970,78 м, а затим је, кроз долину Суваје, силазила у долину Црног Тимока. Због неповољних параметара, максималне брзине возова на деоници Извор-Криви Вир су износиле 20 km/h, док су на осталом делу пруге возови развијали брзину од 30 km/h. Пролазећи испод горостасног Ртња и додирујући варошицу Бољевац, пруга је ишла даље долином Тимока све до Зајечара. Дужина пруге била је 105,2 km. На овој прузи било је укупно 24 службених места, и то: 14 станица, 3 укрснице, 2 товаришта и 5 стајалишта. Међустанична одстојања (у km) између ових службених места дата су у следећој табели:

од станице Параћин km	до службеног места	од станице Зајечар km
-	Параћин	106
3	Параћин Фабрика	103
8	Давидовац	98
12	Лешје	94
16	Доња Мутница	90
18	Извор	88
24	Клачевица	82
27	Јаворак	79
32	Обрадове Столице	74
35	Велика Суваја	71
38	Мала Суваја	68
43	Криви Вир	63
51	Луково	55
54	Јабланица	52
57	Мирово	49
64	Бољевац	42
73	Боговина	33
79	Сумраковац	27
84	Шарбановац	22
88	Горњаковићи	18
92	Метовница	14
93	Гамзиград	13
101	Звездан	5
106	Зајечар	-

На прузи су се налазили и: рудник каменог угља „Ртањ“, од кога се угаљ спуштао жичаном железницом у станицу Мирово; рудник мрког угља, „Боговина“, који је био везан са пругом индустријским колосеком дужине 3 km, као и рудници лигнита „Звездан“, „Зајечар“ и „Иваново“.

Изградњом пруге Параћин-Зајечар не само што је постигнута веза између Тимочке Крајине и главне пруге, и омогућен превоз добара, већ се цео крај кроз који је она пролазила почео нагло развијати.

У околини Извора и Кривога Вира пекао се одличан креч, а у Лукову вадио одличан црни и црвени гранит, који се употребљавао за разне техничке послове.

Доцније изграђеном пругом узаног колосека од Параћина до Сталаћа, везан је Зајечар преко Сарајева и Дубровника директно са Јадранским Морем.

Према званичној статистици, у 1931. години превезено је овом пругом 231.078 путника и 53.100 вагона робе. Главну количину превезене робе чинио је угаљ (за потребе железнице и разних индустријских предузећа), затим цемент, дрво, камен, бакар, разне руде, креч, жито, кукуруз, брашно, шећерна репа и др. За време рата 1915. године, ова је пруга била од неизмерне користи, јер се њом снабдевала наша војска храном и муницијом приспелом Дунавом из Русије.

Од пруге Параћин-Зајечар, у станици Метовница, одвајала се пруга Бор-Метовница. Израђена је 1910. и 1911. године, за потребе Борских рудника. Била је дугачка је 20,61 km. Највећи је успон 26‰, а најмањи полупречник кривине 80 m. Пругу су трасирали и водили надзор над грађењем наши инжењери, а градило је друштво Борских рудника у својој режији. Пруга је била својина француског Друштва Борских Рудника све до 1952., када је ступањем на снагу реда вожње за 1952/1953. годину прешла у експлоатацију и јавни саобраћај ЈЖ. Служила је искључиво за превоз разног материјала и горива у рудник и бакра из рудника за извоз у иностранство, већином директно преко Параћина-Сталаћа-Сарајева и Дубровника. Иако пруга није отворена за јавни саобраћај, ипак су се њом превозила државна пошта као и путници, већином руднички радници и околни мештани, и то бесплатно. Тако исто, превозиле су се бесплатно и мање пошилјке,

нарочито хране и осталих намирница намењених радништву. За време лета њоме су се користили бесплатно и посетиоци Брестовачке Бање.

Пруга Параћин-Зајечар, са краком Метовница-Бор, пуштена у јавни саобраћај 1912. године, била је 11. новембра 1915. повезана колосеком 0,76 m са пругом Ћуприја-Равна Река, дужине 6,4 km. После пропасти Србије, Немци су 1916. године за индустријске потребе изградили трианглу и колосек до рудника угља Боговина, дужине 5,3 km.

Почетком шездесетих година долази до наглог развоја друмског саобраћаја у нашој земљи, што је довело до прерасподеле услуга на транспортном тржишту и смањења превоза робе железницом.

Укидање нерентабилних пруга за јавни саобраћај нашло је своје место у Санационом програму ЖТП „Београд“ 1966. године. Једна од пруга чија се нерентабилност испитивала била је и пруга узаног колосека Параћин-Зајечар, на којој је 1967. забележен губитак од 1,3 милијарде динара. Ступањем на снагу новог реда вожње 26. маја 1968. године, због пуштања у саобраћај новоизграђеног асфалтног пута Параћин-Зајечар, обустављен је превоз путника и ствари на делу пруге Параћин-Бољевац и тај део пруге је демонтиран исте године, као и огранак Метовница-Бор, док се на преосталом делу пруге, између Бољевца и Зајечара, саобраћај одвијао.

Пруга Параћин-Зајечар имала је важну улогу у железничком саобраћају. Трајала је и обављала своју функцију све дотле док јој је време то дозвољавало. Када је друмски саобраћај, наглим развојем, преузео њену улогу, постала је део прошлости и престала да постоји. Враћајући се у прошла времена, са носталгијом се сећамо ове и других узаних пруга које представљају неизбрисив део Југословенских железница.

28.1.2012. године навршило се 100 година од званичне предаје у јавни саобраћај пруге Параћин-Зајечар. Обележавамо овај значајни јубилеј са носталгијом за давно прошлим временима када је овим крајевима клопарао "Ћира Параћинац", како су га људи од милоште прозвали. Не упуштајући се у економске разлоге или политичке одлуке које су условиле нестанак ове историјске грађевине, желимо да сачувамо од заборава овај градитељски подвиг, имајући на уму чињеницу да је, пре више од 100 година, држава изградњом железничке

инфраструктуре тежила економском и политичком осамостаљењу и просперитету, као што је, уосталом, у развијеним земљама и данас случај.

Чланови Клуба љубитеља тимочких пруга и људи разних интересовања обилазе трасу ове напуштене пруге трагајући за преосталим доказима њеног постојања и, корак по корак, упознају историју железнице и краја јединствених природних лепота кроз који је она пролазила, људе "са" и "поред" пруге, покушавајући да схвате њен значај и утицај који је, скоро читав један век, имала на развој и историју Тимочке Крајине. Са сваким новим сазнањем све се више удаљавамо од одговора на питање који су стварни разлози за укидање ове и других пруга у Тимочној Крајини и да ли је пруга морала бити укинута, а материјални докази њеног постојања отуђени и уништени?!

Демонтажа колосека (фото: Јован Павловић)

Чувајући успомену на пруге којих више нема (Параћин-Зајечар, Метовница-Бор, Бор-Црни Врх, Вршка Чука-Радујевац, Књажевац-Вина) гајимо наду да ће однекуд ипак, неким чудом, "Ђира Параћинац" поново пронаћи своје, у шипражје зарасле стазе...

Клуб љубитеља тимочких пруга

Захваљујемо се на сарадњи појединцима и колективима који су помогли излазак овог броја и позивамо будуће поклонице нашег гласила на сарадњу.

100 ГОДИНА ОД ПОЧЕТКА ПРВОГ БАЛКАНСКОГ РАТА

Ове јесени 2012. године, навршава се тачно 100 година од почетка Првог балканског рата. „СРПСКЕ НОВИНЕ“ од 17. септембра објавиле су указ следеће садржине:

Ми Петар,
По милости Божијој и вољи народној
Краљ Србије

На предлог нашег министра војног, а по саслушању нашег министарског савета, на основу члана 5. Закона о устројству војске, решили смо и решавамо:

Да се наша целокупна војска стави у мобилно стање.

Петар

17. септембра 1912. у Београду

министар војни, почасни ађутант Њ. В. Краља,
ђенерал
Р. Путник

Врховна команда Српске војске издала је наредбу како да се наоружају сви мобилисани војници, па су тако и мобилисани Параћинци добили опрему и наоружање по следећим правилима:

ВОЈНИЦИ ПРВОГ ПОЗИВА (21-30 година), комплетно нову опрему и наоружање
ВОЈНИЦИ ДРУГОГ ПОЗИВА (31-37 година), пушке, муницију, шињеле и шајкаче
ВОЈНИЦИ ТРЕЋЕГ ПОЗИВА (38-44 година) и ПОСЛЕДЊЕ ОДБРАНЕ (18-20 и 45-50 година), само пушке и муницију.

Рат је отпочео 8. октобра и трајао до 30. маја 1913. године. Нажалост, тешко је доћи до података колико је тачно житеља Параћина и околних села погинуло у Првом балканском рату. У званичним подацима се погинули борци овог рата обично збрајају са погинулима у Другом балканском и Првом светском рату, који су следили један за другим. Нека нам остане задатак да у наредном периоду, барем до јубилеја 100 година од свршетка Првог светског рата (2018.), из пијетета према нашим храбрим прецима, урадимо што потпунији списак погинулих у овим ратовима, са подацима о месту и времену погибије. Сви читаоци „Параћинца“ који желе да се укључе у овај рад, нека се јаве редакцији.

За почетак, у овом броју „Параћинца“ доносимо извод из новина „БАЛКАНСКИ РАТ У СЛИЦИ И РЕЧИ“ које су излазиле током трајања самог рата. У броју 17 од недеље, 26. маја 1913. године, преко целе задње стране објављен је прилог у славу Борислава Тодоровића, нашег суграђанина, храбро погинулог у Кумановској бици.

КОСОВСКИ ОСВЕТНИЦИ

Пешадјински потпоручник,
✠ **БОРИСЛАВ ТОДОРОВИЋ**,
водник 20. пешадјског пука.
Славно пао на Црном Врху.

Потпоручник Борислав Тодоровић, од милоште назван Борко, једина је официрска жртва друге наше армије при њеном успешном продирању од Ћустендила преко Криве Паланке и Кратова на Овче Поље. У борби на Црном Врху, која је била тешка и крвава, Борко се одлично понео и у моменту када је на челу храбрих Синђелићевих потомака полетео у густе непријатељске редове, један куршум учини крај племенитом животу младога јунака.

Потпоручник Борко је Параћинац и Параћинци се могу поносити, што је из њихове средине изникло један такав јунак, којим ће се вазда моћи поносити.

Мртво тело јунака погребено је на месту славне му погибије, а доцније га је породица пренела и сахранила у родном месту, уз учешће целог Параћина и са војничким почастима, које припадају за род свој, славно палом!

Потпоручник Борко свршио је нижу гимназију у месту рођења и подофицирску школу, у којој је био примеран ђак, те је први међу друговима добио официрски чин и први међу њима живот за отаџбину жртвовао. – Слава му!

Параћинка Ана Богдановић (седи прва слева), добровољна болничарка у војној болници у Параћину, 1912. год.

Док су храбри ратници незадрживо јуришали на Куманову и другим бојиштима Првог балканског рата, ни рањеници нису били занемарени. Санитетски возови на фронту Прве армије су, зарад прихватања рањеника, прилазили у непосредну близину борбених линија, до железничке станице Табановци. Три санитетска воза на прузи Београд – Ристовац превезли су преко 110.000 рањеника, који су потом збрињавани у војним болницама. Део њих допремљен је и у војну болницу у Параћину, у којој је, сем лекара, радило и више добровољних болничарки из самог града.

Дејан Лазаревић

КЊИЖЕВНОСТ

Мирославу Димитријевићу награда "Живојин Павловић"

Параћинском књижевнику и новинару Мирославу Димитријевићу уручена је награда "Живојин Павловић" за 2011. годину коју додељује Књижевни клуб "Ђура Јакшић" из Јагодине за најбољу књигу прозе јагодинских писаца.

Мирослав Димитријевић

Роман Мирослава Димитријевића "Чувари тајног блага" жири је прогласио за најбољи у конкуренцији од око 20 прозних остварења јагодинских писаца или оних који су животом или делом везани за Јагодину.

Председник жирија Бајо Џаковић је образложио да се Димитријевићев роман убедљиво издвојио од осталих дела изузетно занимљивом тематиком јер је то први роман о Келтима на српском језику.

"Роман 'Чувари тајног блага' карактеришу изванредна композиција, примерена лексика и несвакидашња љубавна прича која задира у тајне универзума", објаснио је Џаковић. Роман је објављен у издању Удружења свесловенске учености из Београда.

Реч је о четвртом роману Димитријевића и "првом роману на српском језику који говори о Келтима" на посебан, изузетно занимљив начин говори о мистериозним чуварима тајног блага Келта на планини Јухор". Не само због одреднице "екстра роман", како га је означио издавач, већ и због теме коју обрађује, "роман је изазвао велику пажњу јавности", додао је Џаковић.

Књижевна награда "Живојин Павловић" установљена је 2002. године у спомен на светски прослављеног романсијера, приповедача, филмског редитеља и академског сликара Живојина Павловића који је младост провео у Јагодини.

Досадашњи добитници овог признања су Мирослав Мика Ристић, Борислав Радосављевић, Босилка Пушић, Бајо Џаковић, Слободан Жикић, Вељко Губерина, Слободан Бода Васић, Никодије Спасић и Раде Милосављевић.

Секретар Књижевног клуба Тони Стојановић је подсетио на животни и стваралачки пут Живојина Павловића и рекао да ће клуб у догледно време организовати једно посебно вече, као омаж овом уметнику.

Димитријевићу је уручена уникатна повеља као и новчани део награде, који обезбеђује Скупштина града. Лауреат је добио и књигу Живојина Павловића са илустрацијама аутора. На свечаности у просторијама Клуба књижевника "Ђура Јакшић" награду Милосављевићу је уручио председник Клуба Зоран Јанчић.

Агенција БЕТА

Удружење Параћинаца и пријатеља Параћина

КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ

Промоција књига Слађане Ристић

Удружење Параћинаца и пријатеља Параћина у Београду у склопу својих активности организује и књижевне вечери. За децембарско окупљање одржаће се књижевно вече - представљање књига песама **Недељна чуда** ауторке **Слађане Ристић**. ГОСТИ: Братислав Милановић - књижевник, Гордана Малетић - књижевник, Оливер Јанковић - књижевник, Ивана Мандић - виола и Војислав Јоцић - фагот.

Братислав Милановић: Објавио више књига поезије. Добитник многих књижевних награда. Преведен на више језика. Заступљен у више антологија српске поезије у свету. Објављује критичке текстове на радиу, телевизији и у периодици.

Гордана Малетић објавила је 30 књига. Пише кратке приче, приповетке, романе, путописе, биографије. Од 1982 пише приче за децу. Критичар дневног листа "Блиц". Вишеструко награђивана.

Оливер Јанковић пише поезију, прозу, драме и радио драме за децу и одрасле. Објавио пет књига. Бави се и књижевном критиком.

Ивана Мандић је стални члан Синфонијског оркестра Радио Телевизије Београд. Свира у камерном оркестру ПРОКЛАСИКА И Земунском камерном оркестру. Ради као професор виоле. Са братом Војом изводи програм од класичних дела до популарних мелодија и етно-музике широм Србије.

Војислав Јоцић је стални члан Синфонијског оркестра Радио телевизије Србије. Хонорарни члан оркестра Народног позоришта, Театра Т у Београду. Бави се и алтернативном музиком и продукцијом звука за бендове тог жанра.

О ауторки Слађане Ристић

Слађана Ристић

Слађана Ристић је рођена у Параћину 1958. године. Студирала је југословенску и општу књижевност на Филолошком факултету у Београду а дипломирала на Вишој школи за социјалну политику и социјални рад.

Пише песме, кратке приче, приче и монодраме за децу, путописе и есеје, изводи перформансе.

Заступљена је у књижевној периодици и антологијама као и у више књижевних избора. Сарадник је многих књижевних часописа, часописа и листова за децу. Њене две бајке су адаптиране и игране.

Радила је програме за подстицање дечјег стваралаштва и ослобађања детета путем уметности (позоришно - литерарне радионице): 1997- 2005 Уметничка радионица Мала причаоница, Дом за децу Моша Пијаде; затим Етнографски музеј 2002-2003 Драмски студио Сунчани шешир Виолете Крокер - Слађана Ристић. У оквиру рада радионица са децом у дому Моша Пијаде са колегама покреће часопис за децу ДОМИКО.

Сарадник новинар је: Ревиие Уно, Новина београдског читалишта, Бијеле пчеле, Политике за децу, Политика (Путовања), Етноумље, Србије-Националне ревије и других. Објавила је:

Свемиловита вода, књига песама (1997)

Препознавање музе, књига песама (2002)

Како смех лечи кијавицу, приче за децу (2006)

Сезона собних вртова, приче (2008)

Недељна чуда, књига песама (2012)

Добитница је награда: Прва и Специјална за кратку причу Издавачке куће „Алма“ и Радио Индекса (2002), а за рукопис песама „Недељна чуда“ додељена јој је Друга награда на конкурс „Раде Томић“ (2012).

Перформанси: Дуга у парку – у сарадњи са Факултетом драмских уметности и Дивном Вуксановић 1999. године (Калемегдан).

- Игра са Маском- перформанс са децом у Дому-2001. године.

- Отворена мисао (Open mind) перформанс са ауторком сликарком Сузаном Костић и гостима уметницима на Фестивалу перформанса СКЦ. 2005. године.

- Концерт перформанс Културно лето 2008 Параћин - Путовање Балканом - етно-џез група Хазари и Слађана Ристић.

Представе: Потрага за Деда Мразом - Слађана Ристић - Виолета Крокер-сцена, Бели двор-2002; Монодраме за децу - Позориште младих Нови Сад: О принцезама, 2004; Кућно позориште, 2005; Да ли сам ја Деда Мраз? 2009.

Сарадник на документарном филму Моје анимације аниматорке Снежане Трстењак - 1998. године.

На првом програму Радио Београда у емисији „Добро јутро децо“ представљено јој је више од 50 прича за децу.

Учесник песничких сусрета: Бранково коло, Змајеве дечје игре, Трг песника у Будви итд...

Друге активности: Неколико година била у жирију за избор најбољег рецитатора свих основношколаца и средњошколаца на општини Врачар са глумицом Оливером Викторовић. Радила хуманитарне акције за друштво за заштиту животиња ОРКА – едукација деце – Како заштити животиње-конкурси за најлепши рад (2007); Сарадник Друштва Феникс - Развој грађанске мисли и заштита животиња.

Члан је Удружења књижевника Србије; Члан Удружења новинара Србије; Члан Удружења ПЕТРУС - Друштво за неговање традиције, културе, уметности, туризам и екологију.

Живи и ствара у Београду.

**Удружење Параћинаца
и пријатеља Параћина у Београду**

СПОРТ

ФК Јединство Параћин

Параћинско "Јединство" игра још једну резултатски неуспешну полусезону. Коло пре краја заостатак за водећим "Тимочанином" из Књажевца је 10 бодова а дали ће тако и остати зависи од резултата последњег кола када Јединство гостује на врућем терену у Ресавици код „Рембаса“. Нажалост изгубили су тај меч. Прошло првенство зелено бели су завршили као други у Поморавско Тимочкој зони и у двомечу са Дубочицом нису успели да изборе пласман у Српску лигу.

Током прелазног рока отишли су из клуба најбољи и најискуснији (браћа Андрић, Матејић, Митровић, Вујанац) па је тренер Горан Дедијер припреме почео са подмлађеним тимом. Од искуснијих остали су Вучковић, Марковић и Петровић а резултати и игра у том периоду нису били лоши, међутим дошло је до промене у управи клуба петнаестак дана пре почетка првенства, а клубу су из СФС Борца приступили голмани Милошевић и Петровић играчи Миленковић и

браћа Урошевић као и Вукмановић (Напредак-Дреновац), Алић (Трговачки-Јагодина) и за новог шефа стручног штаба именован је Драган Соколовић под чијим вођством су забележени слаби резултати па је пре извесног времена улогу тренера преузео секретар клуба Горан Митић. Од тог тренутка заостатак велики па се навијачи клуба плаше да ни ове сезоне Јединство неће успети у борби за пласман у виши ранг.

Нова управа клуба на челу са Христором Урошевићем имаће тежак задатак и у зимском прелазном року мора знатно да ојача играчки кадар. Кандидати за пласман у виши ранг поред Јединства су Тимочанин из Књажевца, Дунав из Прахова и Озрен из Соко Бање па се на пролеће очекује изузетно занимљива трка у којој не одлучује на жалост само игра на зеленом терену, а доказ је и телефонско отказивање утакмице Јединство-Напредак (Дреновац), а све то јер су се гости уплашили катастрофе на градском стадиону. Уколико се утакмица не одигра у наредних седам дана то је знак да комесар лиге и остали који руководе такмичењем немају исти аршин према свим клубовима.

Локална самоуправа и даље уредно финансира битисање клуба али су та средства мала за веће домете јер је квалитет играча из Параћина, а који нису отишли у друге клубове, тренутно такав да мора да се посегне за појачањима, а то кошта. Свесрдну помоћ и даље клуб има од Спортског центра "7.јул" који одржава терене и управну зграду тако да Јединство не брине о рачунима за воду струју и грејању, гориву за шишање терена, машинама, поликолору и кречу за обележавање терена...

Током јесени Спортски центар је реновирао помоћни терен. Промењен је бусен и уграђен систем за заливање из земље. То исто радиће се на главном терену по завршетку пролећног дела првенства. Можда је и решење играње у зони док не стасају неки нови клинци а њих има, само је потребно време за њихову потпуну афирмацију. Остаје да се види шта ће донети време, надамо се најбољем јер Параћин заслужује да има Српсколигаша.

СФС Борац и Текстилац

Други клуб у граду „СФС Борац“ испао је из зоне у Поморавски округ где игра са променљивом срећом, при врху је табеле, али ће тешко ове сезоне изборити повратак у зону. У рангу са њима игра и трећи клуб из Параћина „Текстилац“ који под вођством тренера Миодрага Рашкета Мирковића бележи добре резултате и тренутно заузима другу позицију са четири бода заостатка иза лидера на табели и можда ће и они наредне године играти у зонском степену такмичења као и средином деведесетих година прошлог века.

Зоран Марковић